

Pavlasová, Markéta

[Walter, Harry; Mokijenko, Valerij Mihajlovič; Baláková, Dana, ed. Die slawische Phraseologie und die Bibel = Славянская фразеология и Библия = Slovanská frazeológia a Biblia]

Opera Slavica. 2013, vol. 23, iss. 2, pp. 59-61

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127272>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

имеет большое религиозно-философское значение. Далее на основании проведенных исследований подтверждается, что в русской языковой картине мира преобладает открытость и неограниченность, а в словацкой – закрытость и пространственная ограниченность.

Последняя, десятая глава посвящена отражению специфических для словацкого и русского языков когнитивных доминант. Здесь исследуются словацкие словообразовательные модели, отмечается гораздо более высокая степень продуктивности функциональных формантов *-dlo* и *-isko* по сравнению с их русскими аналогами. Далее рассматриваются, например, двухсловные родо-видовые наименования в словацком и русском языках, констатируется функциональная мотивированность словацких наименований и терминов и атрибутивная мотивированность русских («русская ментальность тяготеет к коллективности (соборность), а словацкая – к индивидуальности»).

Таким образом, в результате анализа языкового материала подтверждается, что одно и то же слово в разных лингвокультурах имеет разные свойства в силу специфики национальной ментальности, а для ученых важно «разглядеть ее национальные особенности».

Монография Н. Ф. Алефиренко и Н. Б. Кориной «Проблемы когнитивной лингвистики» интересна, содержательна и выполнена на высоком научном уровне. Книга адресована не только ученым-лингвистам, но и иным читателям, интересующимся проблемами взаимоотношений языка, мышления и сознания.

Наталья Наумова

Walter, H. – Mokijenko, V. M. – Baláková, D.: Die slawische Phraseologie und die Bibel – Славянская фразеология и Библия – Slovanská frazeológia a Biblia. Greifswald: Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, 2013, 205 s. ISBN 978-3-86006-385-9.

Redaktorský kolektív posuzovaný monografie tvorí Harry Walter z německého Greifswaldu, Valerij M. Mokijenko ze Sankt-Petěrburgu a Dana Baláková z Ružomberku. Autory monografie spojuje aktuální slavistická problematika frazeologie ve vztahu k Bibli, která je předmětem mezinárodního rusko-slovensko-německého výzkumného projektu *Bible and Christianity in Phraseology* pod vedením Dany Balákové z Filozofické fakulty Katolícké univerzity v Ružomberku.

Autoři se rozhodli publikaci dedikovat člence Frazeologické komise při Mezinárodním komitétu slavistů a znalkyni slovanské frazeologie, profesorce Záhřebské univerzity Željke Fink Arsovske, která slaví životní jubileum. V závěru práce je uveden soupis publikací této významné chorvatské frazeoložky.

V rámci projektu proběhlo několik vědeckých kolokvií, seminářů, studentských závěrečných magisterských a doktorandských seminářů. Účastníci projektu (doc. D. Baláková, Dr. V. Kováčová, Dr. J. Šindelářová, prof. V. M. Mokijenko a prof. H. Walter) už publikovali několik slovníků biblizmů a připravují další kolektivní monografii, která bude sumarizovat výsledky jejich vědeckého bádání.

Předkládaná monografie je završením jedné z etap tohoto mezinárodního projektu a obsahuje vědecké příspěvky 43 vědců z 8 zemí – z Ruska, Německa, Slovenska, České republiky, Chorvatska, Slovinska, Ukrajiny a Běloruska. Nejvíce článků v monografii tvoří příspěvky ruských badatelů (či rusky píšících).

Vymezené téma umožnilo autorům soustředit svou pozornost na nejdůležitější problémy současné frazeologické biblistiky, např. na komparativní srovnání dvou a více jazyků (např. D. V. Andrianova; B. Barčotova; H. Walter), výzkum biblické frazeologie u současné mladé generace (D. Baláková; J. Mlacek; V. Kováčová), vztah Bible a ekonomické lexiky (Je. M. Blinova), jazyková hra, jejíž součástí je biblická postava (I. V. Kuzněcova), biblické frazeologizmy s adjektivy označujícími barvy (N. Rajnochová), bibleizmy v evropské frazeologii a paremiologii (V. M. Mokijenko), realie a míry v ruských a českých biblických frazémeh (L. I. Stěpanova) či biblické frazeologizmy v uměleckém idiolektu Nabokova (G. N. Bolšakova) aj.

Jedním ze zajímavých příspěvků je článek L. K. Bajramové z Kazaňské federální univerzity *Фразеологические библеизмы в аспекте аксиологии*.

Biblické frazeologizmy zobrazují určité hodnoty a antihodnoty. Autorka vydělila 10 hodnot (život, zdraví, štěstí, vlast, práce, bohatství, rozum, vědomost, pravda, smích, ráj – peklo) a 10 antihodnot (smrt, nemoc, neštěstí, žít v cizině – ve vyhnanství, zahálka, chudoba, hloupost, lež, pláč, peklo). Tyto jednotky vyjadřují vitální, materiální, kognitivní, morálně-etické, emocionální a religiozní hodnoty i antihodnoty (Bajramova, 2011). Jak ukazuje zkoumání ruských frazeologizmů biblického původu, všechny frazémy odráží tyto hodnoty i antihodnoty.

Autorka uvádí např. vitální hodnotu *Život: Мафусаилов век (жизнь) / мафусаиловы года / лета (жизнь)* – „žít velmi dlouho, po dlouhou dobu“; podobně vitální antihodnotu *Smrt: пролить кровь невинную* – „zabit člověka, který nikomu neublížil“; *отправиться к праотцам* – „zemřít“ aj.

Autorka dále rozebírá bibleizmy-axiologizmy, jejichž osud byl v průběhu historie různý. Nynější zkoumání ukazují, že frazeologizmy biblického původu jsou aktuální i v současnosti, protože nás mnohé z nich učí morálce a vnímání hodnot, vč. těch s negativním vyzněním.

Svým příspěvkem k vědeckému zkoumání biblické frazeologie přispěla také Jana Skladaná z Univerzity sv. Cyrila a Metoděje v Trnavě. V článku *Fenomén Bible v slovenskej frazeológii* se věnuje analýze frazeologických jednotek biblického a křesťanského původu z hlediska jejich vztahu k terminologii. Na konkrétních ukázkách demonstuje starší i současné frazeologické jednotky-bibleizmy ve slovenštině a sleduje jejich shody i rozdíly.

J. Skladaná upozorňuje na pojetí *terminu* v náboženské oblasti. Ve většině lexikologických prací o terminologii jsme nenašli zmínku žádnou zmínku ani příklad z oblasti náboženské terminologie. Této problematice nebyla dosud věnována patřičná pozornost. Bylo by proto potřebné přesněji definovat a rozlišit pojmy jako *náboženský, křesťanský, církevní, biblický, teologický* apod.

Lingvistka se dále v článku věnuje frazémům náboženského původu, které se v současné slovenštině užívají ve velkém množství. Používají se ústním i v písemném projevu, ve spisovném jazyce i v nářečí. V souvislosti se společenskými změnami po roce 1989 je možné vysledovat frekventovanější výskyt frazémů křesťanského původu. V jazyce zůstávají „zakořeněny“ klasické frazémy, případně jejich variantní podoby, srov. aktualizace typu *riasa naša každodenná, guláš náš každodenný, fast-food náš každodenný (Chlieb náš*

každodenný – začátek modlitby). Autorka rovněž dodává, že většina frazémů křesťanského původu přetrvává do současnosti. Z větší části jde o starou, resp. „staronovou“, tj. aktualizovanou frazeologii.

Zkoumaná kolektivní monografie podnětně rozvíjí aktuální otázky současné frazeologie a bibliistiky a nabízí mnoho otázek k diskusi. Jejím dalším kladem je zapojení odborníků-frazeologů z několika evropských zemí, kteří dokládají, že Bible a biblický jazyk neztratil svůj význam ani po více než dvou tisících letech od svého vzniku, naopak – zůstává pevně „zakotven“ ve frazeologii indoevropských jazyků. Jediné, co lze uspořadatelům publikace vytknout, je tak přílišná typografická úspornost textu: extrémně malá velikost písma publikace bohužel znesnadňuje její pohodlné čtení.

Markéta Pavlasová

Hrčková, M.: O problematice neologie (na materiálu současného ruského jazyka). 1. vyd. Garmond. Nitra 2012. 160 s. ISBN 978-80-89148-82-0.

Problematika dynamických procesů probíhajících v oblasti slovní zásoby současných slovanských jazyků patří v současnosti k nejdiskutovanějším tématům lingvistické slavistiky. Jedním z nejnovějších dílčích příspěvků k řešení aktuálních otázek inovačních procesů ve slovní zásobě současné ruštiny je i publikace slovenské lingvistky Margaréty Hrčkové o neologizmech současného ruského jazyka.

Cílem a předmětem práce je popis a klasifikace nových pojmenování v současné ruštině. Složitost tematiky spočívá zejména v jejím časovém ukotvení.

Teoreticko-metodologická východiska práce se opírají především o metodologické principy rozpracovávané současnou slovenskou a ruskou jazykovědou. Vycházejí z funkčně-personologické koncepce, kterou rozvíjí nitranská rusistka (Sokolová, 2009). Podle této koncepce teoreticko-metodologická osnova a epistemologická linie jazyka a diskurzu jsou vnímány s ohledem na receptivní funkci, což znamená, že člověk je považován nejen za východisko, ale zejména za cíl konstituování jazykových a diskurzivních struktur. Jedním z hlavních pojmů je interpretace, která se prolíná s deskriptivním a explanačním uchopením jazykových jevů.

Autorka prostudovala rozsáhlou literaturu týkající se tématu, obecné lingvistiky a lingvodidaktiky. Její cíle a východiska, zvolený přístup k problematice a závěry týkající se popisu a třídění neologizmů se opírají o lexikologický a onomaziologický přístup ke studiu slovní zásoby a o práce takových autorů jako je, například, J. Horecký, J. Furdík, K. Buzássyová, J. Sokolová a další. Aplikuje teorii neologie, kterou prezentují zejména práce O. Martinové, A. E. Zemské a N. Z. Kotelové.

Materiálová báze monografie vychází z Výkladového slovníku nových slov a významů ruského jazyka (L. P. Katlinskaja, 2008). Tento slovník obsahuje okolo 2000 slov a slovních spojení a monitoruje období konce 20. a začátku 21. století, tj. časový úsek, který koresponduje s označením „aktuální stav jazyka“. V tomto směru zpracovaná pojmenování odpovídají kritériím neologie.

Lingvistické a statistické porovnávání se slovenštinou autorka neuvádí a zdůvodňuje tím, že slovenština, jako možná jediný ze slovanských jazyků nemá slovník neologizmů. Slovenština je v práci využívána jen jako implicitní etalon pro evidenci, uchopení a inter-